

Kerstin Gunnemark: *Minnenas galleri – om minnesskåp och kulturarv*. Fotograf: Torbjörn Skogedal. Carlssons bokförlag, Stockholm 2004. 127 s., ill. ISBN 91-7203-588-9.

Under Kerstin Gunnemarks ledning har Etnologiska institutionen vid Göteborgs universitet genomfört ett intressant projekt som närmast har karaktären av tillämpad forskning. Arbetet har betydelse för äldreomsorgen men även andra avnämargrupper som skolan berörs. Projektet har tilldelats medel från "Nationell handlingsplan för äldre" och initierats av stadsdelsförvaltningen Linnéstaden i Göteborg.

Målsättningen har varit att i första hand aktivera äldre till sociala möten – med varandra men också över generationsgränserna – kring tematiskt utvalda samtalsämnen. Diskussionerna ska helst styras av "samtalsledare" som hämtas ur personalen vid fritidslokaler, serviceinrättningar och vårdhem eller lärarkåren, då skolelever är involverade. För detta ändamål har man skapat s.k. "minnesskåp" vilka innehåller konkretiserade avlagringar ur det sista halvseklets vardagliga föremålsflora men också fotografier, intervjuer, enstaka böcker m.m.

En viktig metodisk term i sammanhanget utgör begreppet "kulturarv". Gunnemark understryker att ordet inte bör tolkas i sin konventionella bemärkelse som en hänvisning till historiskt utvalda minnesmärken eller åldriga ting insvepta i nostalgiskt skimmer, utan måste ses ur ett bredare perspektiv som även inbegriper nutidsmänniskans allmängiltiga föremålsvärld och aktuella minnen kring vardagliga aktiviteter och samhällsrelaterade händelser.

Rent konkret utgör den flyttbara museilådan förebilden för minnesskåpets utformning, dock utarbetad efter andra intentioner. Man vill inte som museerna förmedla kulturhistorisk kunskap kring specifika miljöer från äldre tid utan samla spridda föremål med anknytning till det levande folkminnet.

Inom det aktuella projektet förekommer följande fem intresseområden: födelsedagen, tonårstiden, 1950-talet, semester och platser i våra liv (här exemplifierat med Göteborg som hembygd). Skåpen är indelade i ett antal lådor och fack och i varje sådant litet utrymme förvaras olika ting sammanhängande med det övergripande temat, t.ex. födelsedagstelegram och presenter från olika decennier i födelsedagsskåpet, läppstift, jumperset och "Boken till dig" av Kerstin Thorvall i tonårsskåpet, TV-apparat i dockskåpsformat i 1950-talsskåpet.

Gunnemark ger en uttömmande redogörelse för insamlingsmetodikerna och dess olika faser: etnologernas förberedande intervjuer, skrivarcirkelns självbiografiska bidrag och det krävande arbetet med föremålsinsamlingen – att noggrant välja ut saker kompetenta att utgöra både personliga och generella minnesspår enligt valt tema.

Projektet presenteras i en pedagogiskt och språkligt stimulerande rapportbok med ett tilltalande illustrationsmaterial. Ibland kan Gunnemarks lust att dela med sig av gjorda erfarenheter ta sig väl övertydliga former. De olikartade temavalen och utdragen ur intervjupersonernas många spridda hågkomster kring tingen gör också framställningen något spretig på sina ställen.

Avslutningsvis strävar Gunnemark efter att samla de olika projektstudierna i en övergripande teoretisk diskussion. Resonemanget är intressant men förefaller mig bitvis väl generaliserande. Hon vill förklara den egna forskningsmetodikerna med utgångspunkt i postmodernismens omvärderingar av traditionell historievetenskap. "Den stora berättelsen om välfärdstatens förverkligande i Sverige bygger på starka kontraster till det förflutna", framhåller Gunnemark. Underförstått: därmed tilldelades det gamla klassamhällets materiella och mentala uttrycksformer det förflutnas nostalgiska patina som gjorde dem till åtråvärda samlarobjekt för gemene man. Detta har i sin tur medfört "att miljöer och ting som är förknippade med den moderna eran under lång tid inte tillskrivits kulturhistorisk dignitet... Först under 1990-talet aktualiserades detta."

"Senmodern teoribildning har banat väg för nya urvalsprinciper för vad som är angeläget att uppmärksamma..." Vidare: "senmoderna resonemang tillåter att motsägelsefulla, ambivalenta och individuella variationer åskådliggörs".

Jag tycker inte riktigt att Folklivsarkivens mångfasetterade och variationsrika uppteckningar från svenskt vardagsliv på 1900-talet eller Samdoks nutidsinriktade insamlingsverksamhet bejakar resonemanget. I varje fall skulle jag önskat en fördjupad teoretisk analys för att helt kunna acceptera Gunnemarks reverens inför den postmodernistiska historieskrivningen.

Dessa kritiska synpunkter får inte skymma min grundläggande positiva inställning till Gunnemarks stimulerande rapportbok från ett gediget och nyorienterande projektarbete. Etnologin har förvisso behov av flera sådana här samhällsnyttiga forskningsinsatser med direkt anknytning till svenskt offentligt arbete och liv.

Gunilla Kjellman, Lund